

ב"מ פג

משה שווערד

1. ספר שערים מצוינים בהלכה

שבועת ה' תהיה בין שניהם. איתא במדרש שכל טוב [הובא בתו"ש תולדות כו-לג] למה נקרא שבועה, שהיא מצוה שביעית שצוה הקב"ה אדם הראשון, שש מצות עשה, והשביעית ל"ת שלא יאכל מעץ הדעת, ולכן כתיב (משפטים כב-ח) "שבעת ה'" חסר וא"ו. וכן ברבינו בחיי (שם-ז) כתב, דתיבת "שבעת" חסר וא"ו, כי הוא נגזר משבעה. ועי"ש עוד (וירא כא-כג, יתרו כ-ז) בזה.

2. ספר דבר יעקב

א] איסי בן יהודה אומר אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ראיה ויפטר – פירש"י במקום שעדים מצויין אינו נפטר בשבועה. וכן מפרש הר"ף בשם ר"ח. והר"ף מביא די"מ וכ"כ חי' הריטב"א בשם ר' משה כהן, שכוונת איסי להקל על הנתבע שאם יביא עדים אינו צריך שבועה, אבל ה"ה דנאמן בשבועה. ולפ"ז כוונת ר' אליעזר כאן למה אמרת שנפטר דוקא בשבועה, הרי מהני ג"כ להביא עדים. והר"ף מקשה פשיטא שאם יביא עדים יהיה פטור. חי' הריטב"א מתרץ דאשמעינן היכא שהתובע אינו רוצה שהנתבע יביא עדים, אלא רוצה שהנתבע ישבע כדי לגלגל עליו עוד שבועה, אעפ"כ מהני עדים. ולכאורה צ"ב שגם זה פשיטא. הר"ף מביא ראיה מהמשך הגמ' לגבי רבא שאמר לו ר' יוסף בנו כמאן כאיסי, א"ל אין כאיסי וסבירא לן כוותיה, ומשמע שלפי איסי מחמירים עליו שלא מהני שבועה, דאם מהני מאי קתמה ר' יוסף בריה.

3. רש"י מסכת בבא מציעא דף פג עמוד א

קלא אית להו - אימת החמיצו, ואצל מי היו, ושל מי היו, שמא שלך היו, או קנית חומץ בדמים פחותים, ולא אצלך החמיצו.

4. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף פג עמוד א

הוא גברא דאמר ליה לחבריה זבין לי ארבע מאה דני חמרא. פירש רבינו דהאי עובדא מיירי כשעשאו שליח בעדים למיזבן ליה חמרא בין בממונא דשליח ולמיהדר לאשתלומי מיניה ובין דיהיב ליה בעל הבית זוזי לאלתר למיזבן ליה, ואי לאו דאיכא קלא להאי מילתא וה"ל במקום רואין, הוה משתבע דתקף שלא בפשיעה ומפטר, דכיון דליכא כפירה בשליחות ושליח אמר עבדי שליחותאי וטעין הכי בברי ומשלח לא ידע, משתבע איהו דידע ומיפטר, וכן כל כיוצא בזה.

5. ספר דבר יעקב

בשליח שהיה צריך להיות נאמן ולהפטר בשבועת היסת, וכיון שהיה במקום הרואים אינו נפטר.

הטור [סו"ס קפז] מביא שיטת הרמ"ה שסובר שרק בשבועת השומרים יש הדין של איסי, אבל בטענת השבה או פרעון מיפטר בשבועתו. וההיא מעשה דחמרא מיירי בפקדון שאמר לשליח לקנות יין בכסף שהופקד אצלו, ולבסוף השליח אמר שקנאם והיו פקדון בידו והחמיצו. וכתב הב"י שאין זה שבועת השומרים ומ"מ כיון דשבועה זו באה ע"י שמירה הוי כשבועת השומרים.

הקה"ח [קפז-א] מקשה שהוי שבועת השומרים ממש, דאם המשלח חשד בשליח שלא קנה כלום והכסף ברשותו, חייב שבועה שאינו ברשותו, ואם חשדו שקנה חומץ הוי פשיעה וצריך להשבע שלא פשע.

ה] זיל אייתי ראיה דמעיקרא כי מזבנת להו חמרא מעליא הוה ואיפטר - כתבו הר"ן והנ"י והריטב"א [ד"ה כך] שמכאן ש"מ שהדין של איסי אינו רק בשבועת השומרים, אלא בכל מקום ששכיח עדים אינו נאמן ללא עדים. ולפי שיטתם הכא מיירי

6. ספר דבר יעקב

ו] אתקין רב חייא בר יוסף בסיכרא הני דדרו באגרא ואיתבר נשלם פלגא - רע"א בגליון הש"ס מציין לתוס' [ב"ב סב: הובא לעיל פ. אות ג] שביארו דמשלם פלגא משום שכך היתה תקנת חכמים בכמה מקומות שמספק יהיה דין יחלוקו ולא המוציא מחבירו עליו הראיה. וכ"כ כאן הריטב"א [סוד"ה אתקין].

7. מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא מציעא דף פג עמוד א

א"ל [אין] למען תלך בדרך טובים יהיב להו גלימיהו א"ל עניי אנו כו' א"ל אין וארחות צדיקים תשמור פרש"י דאיירי דתברי בפשיעה ועוד פירש סיפיה דקרא הוא עכ"ל דאי קרא אחרינא הוא מצינן למימר דארחות צדיקים תשמור היינו ליתן להם גלימיהו שלא יפסידו ממון עצמם אבל ליתן להם עוד שכר טרחא מכיסו לא הוה משמע אבל השתא כיון דרישא דקרא למען תלך בדרך טובים נמי משמע שלא יפסידו ממון עצמם ע"כ סיפא דקרא וארחות צדיקים וגו' לאסופי בא דליתן להם גם שכר טרחא ועוד נראה בזה דלאו בפשיעה הוה תברי להבית ורבה דשקל גלימיהו סבר דנתקל פושע הוא כו"מ וא"ל רב למען תלך בדרך טובים ואתה הולכת אותם בדרך לא טוב במקום מדרון ונתקל לאו פושע הוא כדלעיל וא"ל נמי הב להם אגרייהו של טורח הדרך כיון דלאו פושעים הם והיינו וארחות וגו' שהוא היפך פושעים כדכתיב צדיקים ילכו במ פושעים יכשלו במ ודו"ק:

ח] א"ל דינא הכי אמר ליה אין וארחות צדיקים
 תשמור – מבאר האגרות משה [חור"מ סימן ס] הא
 דכפהו לעשות בפנים משורת הדין, הוי מדין צדקה
 כיון שהיו עניים לכן כפהו ליתן צדקה.

ברית כרותה לייג מדות שאינן חוזרות ריקם (ר"ה י"ז) והטעם כיון
שהאדם מתדבק במדותיו של הקב"ה מה הוא רחום אף אתה רחום מה הוא
 חנון אף אתה שישתנה דינו מדין לרחמים כמדותיו ית', ואין הכונה על
 אמירה בפה אלא על המעשה בפועל שיתדבק בייג מדות הרחמים בהנהגתו
 ומעשיו יום יום ואז יבקש רחמים והי' ישמע וע"כ ארז"ל (תענית כ"ה) על ר'
 עקיבא שהתפלל אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה ונענה ויצא ב"ק
 ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא מפני שזה מעביר על מדותיו וזה איננו
 מעביר על מדותיו, וביאר הגרי"ס זצ"ל שאין לאמר על ר"א הגדול שאיננו
 מעביר על מדותיו אלא שדרכו היה לעמוד על הדין והאמת בכל דבר ולפי
 מדתו נהגו עמו מן השמים, משא"כ רע"ק כיון שדרכו היה מדת הרחמים
 ולפנים משורת דין נענה מן השמים במדת הרחמים. והנה להגיע למדת לפנים משורת הדין ראינו מארז"ל בהני שקלאי
 ששברו חביתי דחמרא וקפסיק שם שהיה לו לשלם שכר בטילה כיון
 דטרחינא כל היום על יסוד "ארחות צדיקים תשמור" וקמקשי הגמרא וכי
 דינא הכי? "וקמשיני אין" דכתיב "למען תלך בדרך טובים".
וביאר הגראז"ל כי מדת לפנים משורת הדין אצל הצדיקים
והטובים, היא מדת הדין, ולא יתכן להם להעמיד דבריהם רק על הדין
וכמארז"ל לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דבריהם על דין תורה, כיון
שבקשו כל אחד רק מדת הדין ואין קיום בעולם במדת הדין היינו שכל אחד
יתלמד להיות מוותר משלו, ואעפ"י שעפ"י דין יתכן שיצדק אמנם לא יבקש
מדת הדין אלא מדת לפנים משורת הדין.
והנה גדר מעביר על המדות הוא שמעביר על מדותיו אע"פ שיש לו
טענה עפ"י דין להצדיק את מדותיו, ובכ"ז הוא מעביר על מדותיו, והן קצות
דרכיו ית' בהנהגת עולמו, כי ראה הקב"ה שאין העולם יכול להתקיים
במדת הדין ושיתף מדת הרחמים.

(מוסר התורה עמי קל"ב)

מקום שנהגו שלא להשכים וכו'. להשכים קודם זריחת השמש להעריב אחר שקיעת החמה. הראב"ד:

11. תוספות מסכת בבא מציעא דף פג עמוד א

השוכר את הפועלי' ואמר להם להשכים ולהעריב - פי' ר"י בששכרן סתמא ואמר להם אחר שהשכירן כבר להשכים ולהעריב אבל אם התנה מעיקרא הכל לפי תנאו.

12. שו"ע חושן משפט - סימן שלא

(א) השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב, מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו יכול לכופן, אפילו הוסיף על שכרן, כיון שלא התנה כן בשעה ששכרן: הגה - לא היה מנהג בעיר, או שאמר להן: אני שוכר אתכם כדין תורה, חייבין לצאת מביתם בזריחת השמש ולעשות מלאכה עד צאת הכוכבים (טור ס"ד). ובערב שבת, מקדים עצמו לביתו שיוכל למלאות לו חבית של מים ולצלות לו דג קטן ולהדליק את הנר (שם ס"ה בשם הירושלמי). לא היה מנהג בעיר, אבל רוב אנשי העיר באו ממקום שיש שם מנהג, אזלינן בתר מנהג העיר שבאו משם. הלך ממקום שנהגו להשכים ולהעריב למקום שנהגו שלא להשכים ולהעריב או איפכא, אזלינן בתר המקום ששוכר שם הפועלים (נ"י ר"פ הפועלים בשם הירושלמי). ואינו קרוי מנהג אלא דבר השכיח ונעשה הרבה פעמים, אבל דבר שאינו נעשה רק פעם אחת או שני פעמים אינו קרוי מנהג (ריב"ש סי' תע"ה):

(ב) מקום שנהגו לזון, יזון; לספק בגרוגרות או בתמרים וכיוצא בהם, יספק; הכל כמנהג המדינה:

13. ספר דבר יעקב

(א) תד"ה השוכר את הפועלים וכו' אבל אם התנה מעיקרא הכל לפי תנאו - כתב רע"א [בגליון השו"ע ר"ס שלא] שאם בעה"ב טוען שהתנה, והפועלים מכחישים, אין בעה"ב נאמן לטעון נגד המנהג אע"פ שהוא מוחזק [עיי' פו. אות ח].

14. תו"ט על מסכת בבא מציעא פרק ז משנה א

שהן בני אברהם יצחק ויעקב - כתב הר"ב וסעודת אברהם גדולה וכו'. דאילו אברהם שלשה פרים דכתיב (בראשית י"ח) ויקח בן בקר רך וטוב ואמר רב יהודה אמר רב. בן בקר א' רך שנים. וטוב שלשה. גמרא. ונ"ל דאע"ג דמאברהם לחוד דייק איצטריך למימר נמי יצחק ויעקב. משום דאם כן אפילו פועלים שהם מזרע ישמעאל ועשו. נמי לא יצא ידי חובתו. להכי נקט שהם בני אברהם יצחק ויעקב כלומר כי ביצחק יקרא לך זרע. ביצחק ולא כל יצחק:

15. ספר תורת חיים על בבא מציעא דף מט/א

שהן בני אברהם יצחק ויעקב. בריש הפועלים פירש"י ז"ל וסעודתו של אברהם גדולה משל שלמה כדמפרש בש"ס, משמע מפירושו דהא דקאמר שהן בני אברהם בסעודה שעשה למלאכים איירי דעבד תלתא תורי לתלתא גברא כדאמר התם ותימה דא"כ יצחק ויעקב מאי עבידתייהו דלא אשכחן דסעודתייהו הוה עדיפא מדשלמה. ועוד דא"כ מאי מייתי דלמא אברהם משום כבוד אורחים הוא דעבד הכי אבל סעודת בני ביתו כשאר אינשי הוה: לכך נראה דהכי קאמר שהן בני אברהם יצחק ויעקב ברוכי השם שנתברכו מפיו יתברך בעושר וכבוד וגדולה וכיון שנתברכו מפי השכינה מסתמא סעודתייהו עדיפא הוה מדשלמה דלא כתיב גביה ברכה ולכך פריך התם למימרא דסעודת בני ביתו דאברהם עדיפא מדשלמה והכתיב ויהי לחם שלמה וגו' ואלו גבי אברהם כו' דאפילו בשעה שהכניס אורחים לא הו"ל אלא תלתא תורי ומשני התם תלתא תורי לתלתא גברי וכו' ולעולם סעודת בני ביתם של אברהם יצחק ויעקב עדיפא מדשלמה הוה לפי ערך האנשים: ולפי זה נראה הא דקאמר בסמוך ואי סלקא דעתך דברים יש בהן משום מחוסרי אמנה היכי אמר ליה זיל הדר בך דלכאורה תימה הא פשיטא דפועלים לא סמכי דעתייהו שיעשה להן בכל יום כסעודת אברהם תלתא תורי לתלתא גברי ועוד דלקמן משמע דרב אפילו במתנה מועטת איירי וא"כ מאי ראייה מייתי מהך עובדא דהא ודאי סעודתו דאברהם כמתנה מרובה דמאי. אבל השתא אתי שפיר דאברהם משום כבוד אורחים הוא דעביד הכי כדי להאכילן שלש לשונות בהרדל אבל סעודת בני ביתו נהי דעדיפא הוה מדשלמה לפי ערך האנשים היינו בתבשילין מרובין וכיוצא בו אבל פשיטא שלא צוה לשחוט לכל סעודה כל כך שוורים כפי מנין אנשי ביתו כדי להאכיל לכל אחד לשון בהרדל ולהכי דייק דאי דברים יש בהן משום מחוסרי אמנה היכי אמר ליה זיל הדר בך הוה ליה למיעבד להו תבשילין הרבה כסעודת אברהם כדרך שהיה רגיל לעשות לבני ביתו אף על גב דעדיפא מדשלמה הוה מכל מקום לאו דבר גדול הוה אם האכילן ארבעה וחמשה תבשילין או אפילו יותר מכן:

16. ספר דבר יעקב

ו קמ"ל דאמרו ליה האי דטפת לן אדעתא דעבדינן לך עבידתא שפירתא - וכתב המאירי י"א שאם לא עשו עבודה שפירתא חייבים להשיב הכסף הנוסף שקיבלו, וי"א דיכולים לטעון עשינו ככל יכולתנו.

17. תורת חיים מסכת בבא מציעא דף פג עמוד ב

פועל ביציאתו משל בעל הבית. טעמא דמלתא נראה כדי שיקרא קריאת שמע ויתפלל תחילה קודם שיצא למלאכתו זמן תפילת השחר מצותה עם הנץ החמה דכתיב ייראוך עם שמש ומשעלה עמוד השחר יצא.

18. ספר בניהו בן יהוידע על בבא מציעא דף פג/ב

שם שלח ליה חומץ בן יין. הנה בודאי אין כוונתו כמ"ש רש"י ז"ל, אלא כונתו בזה על דרך מה שאמר (שמואל) [מר עוקבא] בגמרא דחולין [דף ק"ה ע"א] בענין אכילת חלב אחר בשר, אנא חלא בר חמרא בהא לגבי אבא, והיינו בעבור שהיה אביו מתנהג בחסידות יתירה בענין זה, והוא לא נהג באותה חסידות, לכן קרא עצמו חומץ לגבי אביו, וכן הענין כאן דאמר לו בענין זה אתה חשוב חומץ בן יין לגבי אביך, כי אביך היה משתדל להחיות את ישראל, שביטל כמה גזרות רעות מעליהם, אף על פי שהיו חייבין בדין, ואתה עושה להפך שמוסר אותם להריגה, והשיב לו מה שאני עושה הוא טובה לישראל, כי קוצים אני מכלה מהכרם, שאני יודע ורואה ברוח הקודש, ואבודם הנאה להם והנאה לישראל, ולכל העולם, וכמו שאמרו בגמרא כל זמן דהרשעים בעולם חרון אף בעולם, ושאל בגמרא מאן רשעים, ואמר רב יוסף גנבי, ואם כן אלו הגנבים שאני תופס אותם הוא קוצים מכאיבים, וכאשר אבערם אני גורם חיות לכל ישראל, וטובה גדולה, כי ודאי טוב לכרם אם יבערו את קוציו ממנו:

19. שו"ת הרשב"א החדשות (מכתב יד) סימן שמה

... עוד גדולה מזו, שהרי רבי אלעזר ברבי שמעון תפס גנבי ורשיעי בהרמנא דמלכא ועניש וקטיל להו88, וכן רבי ישמעאל ב"ר יוסי88. ואף על גב דאמר ליה רבי יאושע נ' קרחא חומץ בן יין עד מתי אתה מוסר עמו של אלי"נו להריגה, וכן אמר ליה אליהו גם כן9, מכל מקום לא נשוי לר' אלעזר ולר' ישמעאל בטועים90 גמורים בדינים מפורשים, אלא שמחמת חסידותם היה להם להמנע מלהרוג על מה שלא חיבה התורה מיתה גמורה וכיוצא בה. וזה שקראוהו חומץ בן יין, לומר שלא היו נוהגים בחסידות כאבותיהם, ואלו היו טועים גמורים ועושים שלא כדין לא קראוהו91 חמץ בן יין, אלא טועים ורשעים גמורים. חלילה וחס לגדולי ישראל וחסידיו עליון כמותם, ור' אלעזר ב"ר שמעון כבר בדק עצמו וכזהו יצא88. ועוד תדע92, מדאמר ליה ר' ישמעאל לאליהו מאי אעביד הרמנא דמלכא93, ואהדר ליה אליהו אבוך ברח לעסיא ואת ברח ללודקיא, ואילו היה אסור גמור אמאי94 קאמר הרמנא דמלכא הוה95, היה לו ליהרג ואל יעבור, כההוא דאמר ליה מארי דוראי קטיל לפלניא ואי לא קטילנא לך96. ואליהו נמי לימא ליה מאי חזית דדמך סומך טפי. אלא ודאי כדארמנא, שכל שהוא ממונה על כך מן המלך, דן ועושה כאלו במשפטי המלוכה, כי המלך במשפטים אלו יעמיד ארץ.

והא דתנן97 מלך לא דן ולא דנין אותו, ואוקימנא98 במלכי ישראל אבל במלכי בית דוד דן ודנין אותו דכתיב בית דוד דינו לבקר משפט, והיינו99 דאלו רצה לדון בסנהדרין יושב ודן ואינו נמנע. והוא שאמרו בנבל שדן אותו דוד בסנהדרין והתחיל מן הצד, כדאיתא בפרק אחד דיני ממונות100, מיהו לאו לגמרי דיני סנהדרין דנן, שהרי דנו בלילה, ומשום דחשיב ליה מורד במלכות כדאיתא בפ"ק דמגילה101. ומה שכתוב באוריה102 ואותו הרגת בחרב בני עמון, ואמרו בפרק במה בהמה יוצאה103 היה לך לדונו בסנהדרין, לאו למימרא שיהיה המלך צריך לדון דינו בסנהדרין, וכל שכן המורד במלכות, אלא מסתברא שלפי שלקח את אשתו והיו מרגנים אחריי היה לו להביא דינו בסנהדרין ולדון אותו בפניהם כמורד104. מכל מקום אין המלך צריך בדיניו לכלל הדברים המסורים לסנהדרין לדון עכ"פ כ"ג וכשקבל התורה105 ועל פי עדים ולכלל שאר הדברים. שלמה בן אדרת

20. ספר בניהו בן יהוידע על בבא מציעא דף פג/ב

שם שלח לו קוצים אני מכלה מן הכרם. הא דלא אמר לו הורמנא דמלכא הוא כאשר השיב אותו פרהגונא, וכאשר השיב רבי ישמעאל לאליהו זכור לטוב, ונ"ל בס"ד, דאף על פי שהיה עושה חקירה ודרישה כשהיה תופס ומתברר לו רשעתם מתוך דבריהם ועניינם, עם כל זה לא היה סומך על בירור זה למסרם למלכות, אלא עד שיראה בפרצוף שלהם אשר בו ידע ויבין בחכמה האלקית אשר בקרבן, שזה האדם הוא ראוי להכריתו מן העולם, והוא כקוץ שאין לו תקנה אלא שריפה, שאין בו לחלוחית של מצוה, ואינו עתיד לצאת מידו פועל טוב, על דרך שאמרו רז"ל על פסוק [שמות ב' י"ב] ויפן כה וכה וירא כי אין איש, ויהרוג את המצרי, כי ר' אלעזר בן ר' שמעון היה לו כח השגה זאת, והיה לו רוח הקודש לידע נסתרות ונעלמות ומה שעתידי להיות, וכאשר נמצא בזוהר הקדוש מעשיות המעידים עליו בהשגת רוח הקודש, שידע נסתרות כמראה הנביא, וכמו שאמרו במעשה דההוא גברא ואותו נחש, ולכן השיב לו בפה מלא קוצין אני מכלה מן הכרם, כלומר אני יודעם ומכירם שהם כקוצין שאין להם תקנה אלא בשריפה, ור' יהושע בן קרחה ידע שיש לו השגה בכך, וידיו רב לו בחכמה האלקית ורוח הקודש, וקבל דבריו אלו שבני אדם אלו הם קוצין שאין להם תקנה אלא רק בשריפה, ורק אמר לו למה יהיה דבר זה על ידך, וכי מן השמים אפקודך לעשות כליון זה על ידך, הנה דבר זה הוא ביד בעל ההשגחה שהוא בעל הכרם, והוא יכלה את קוציו, ולמה אתה מכניס עצמך בעובי הקורה, דאף על פי שאין אתה טועה להמית את הזכאי, אין אתה ממונה על כך מן השמים:

ובזה מובן הטעם, כי אליהו זכור לטוב דהוה שכיח אצל ר' אלעזר בר' שמעון טפי מן רבי ישמעאל, ולא אמר לו כלום על דבר זה, כמו שאמר לרבי ישמעאל, והיינו משום דהוא יודעו ומכירו שיש לו רוח הקודש וראיה רוחנית, דאינו טועה ושוגה באלו האנשים שמוסר אותם למלכות:

ומה שהיה רוצה להציל לאותו כובס, וסוף דבר עמד תחת הזקיפה ובכי, היינו כי לאותו כובס לא ראה בפרצוף שלו, ולא ידע עניינו, ומה הוא, אלא תכף כשאמר לו אותו דבר, החליט בדעתו שזה ראוי להשחיתו מן העולם, ואמר לממונים המשחיתים תפסוהו, וכיון שאמר לאלו יצא הדבר ידוע שאינו יכול לחזור בו, ולכך הוה בכי שמא חס ושלום טעה בו, ועל זה נאמר פרי המהירות חרטה, כי עתה אינו יכול לראות בפרצוף שלו, ואחר ששמע דבריו שאמר לו אל ירע בעיניך שדרך לראות בהם הפרצוף ולא ראית, כי הנה אני מבשר אותך שלא טעית ולא שגית בדבר זה, כי הוא באמת אין לו תקנה אלא הכרתה מן העולם...

21. מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא מציעא דף פג עמוד ב

שהוא ובנו בעלו נערה כו'. [I] הזכיר לו גם בנו להגדיל עוננו [II] ועי"ל לפי שמדרך כל הרוגי השרים גם נכסיהם לשרים ואם היה לו זרע מעליא וטוב עדיין היה ראב"ש מצטער על אבוד ממונו לשרים משום דכתיב יכין רשע וצדיק ילבש כדאיתא בסוף ב"ק לגבי מסור לאנוס ודו"ק:

22. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף פג עמוד ב

אל ירע בעיניך שהוא ובנו בעלו נערה המאורסה. וא"ת והלא דינם בסקילה ואמרינן בעלמא (כתובות ל' א') אע"פ שבטלו סנהדרין דין ארבע מיתות לא בטלו, [1] י"ל שלא בטלו שימות במיתה חמורה יותר אבל פעמים שהוא מת במיתה קלה יותר כשם שפעמים שימות על משכבו, והכא להקל נשתנה דינו דתליה מענין חנק שהיא יותר קלה מסקילה לדברי הכל, [2] וי"א דאתיא כמ"ד כל הנסקלין נתלין ואין צורך.

23. תוספות מסכת כתובות דף ל עמוד ב

דין ד' מיתות לא בטלו - וא"ת והא אמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ פג:): בהוה דזקפוהו אע"פ שהיה חייב סקילה שבעלו הוא ובנו נערה המאורסה [3] וי"ל בשבעל בנו תחלה ואח"כ הוא דהוי בעולה והרי הוא בחנק אבל קשה דחזינן כמה עבריינים ועובדי עבודת כוכבים שמתים על מטותם [4] ויש לומר דע"י תשובה הקב"ה מיקל ולפעמים מוחל לגמרי או זכות תולה לו ואינו נפרע ממנו בחייו ובפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו: ושם) דפריך והא בר נחש הוא לפי שהחמיר עליו יותר.

24. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף ל עמוד ב

דין ד' מיתות לא בטלו מי שנתחייב וכו'. פירוש באותן שנוטלין דינם בעוה"ז, כי בודאי יש כמה רוצחים ומשומדים שמתים בשלוח והשקט שנידונין בעולם הבא. וזה ברור.

מי שנתחייב סקילה או חיה דורסתו וכו'. ואע"ג דאמרינן בפרק הפועלים (ב"מ פ"ג ב') הוא ובנו בעלו נערה המאורסה שהיא בסקילה ואפילו הכי לא מת אלא בתליה דהיינו חנק, [5] יש לומר דדילמא לא היה נידון על אותה עבירה בעוה"ז אלא על עבירה אחרת שהיא בחנק, ויש מתרצים דסבירא לן הכא כמאן דאמר (סנהדרין מ"ה ב') כל הנסקלין נתלין, ואין צורך.

25. ספר דבר יעקב

קשה שגנב אינו חייב מיתה]. ותירץ שהיה שלוח המלך, ומלך מותר לו להרוג ללא עדים והתראה. הדב"א [ח"א סימן א-ו בהגה] כתב שדינא דמלכותא דינא הוי מטעם כיבוש מלחמה או מטעם הפקר ב"ד, ומקשה ששני הטעמים שייך בממון ואיך הותר כאן להרוג. ותירץ שכאן הוי ממשפטי המלוכה, וכמו שמצינו במלכי ישראל. וזה הותר רק למלך ושלוחו, ולא לממשלה או שר. והדב"א [בסימן יא-יא] דן שאולי הפקר ב"ד שייך גם בדיני נפשות.

[ו] אמר מדחציף כולי האי שמע מינה רשיעא הוא אמר להו תפסוהו - הריטב"א מקשה איך דן אותו למיתה ללא עדים והתראה וללא ב"ד, [גם]

26. בית הבחירה (מאירי) מסכת בבא מציעא דף פג עמוד ב

תלמידי חכמים וחסידיהם ואנשי השם ראוי להם על כל פנים להרחיק עצמם שלא להתודע לרשות וכל שכן לקבל מהם מנוי לתפוש גנבים וליסטים ושאר רשעי הדור לימסר להריגה, שכל שעושה כן הרי הוא גורם ליהרג הרבה נפשות מדין המלכות שלא מדין תורה וכל שמסבב מיתתו שלא בדין תורה הרי זה אחד ממיני המלשינות והמסירה וכמו שאמרו לאחד מגדוליהם עד מתי אתה מוסר עמו של א-להינו להריגה ואע"פ שהתנצל על זה ואמר קוצים אני מכלה מן הכרם כבר השיבוהו יבא בעל הכרם ויכלה את קוציו ואם תאמר שאף הוא מניחם אלא אם כן נודע בהם שמתחייבים מדיני ישראל הרי עובר על חקי המלכות וטכססיו ואף זה אסור לו וכמו שאמר אחד מגדוליהם ומאי אעביד הורמנא דמלכא אנא אחר שכן אין בה אלא להתרחק מזו ומכיוצא בה ולהשתדל עליה בכל כחו כבר השיבו לאחד מהם אביך ברח ללודקיא את ברח לאסיא:

27. ספר תקנת השבין - אות י

אבל הפשוט בעיני דהוא עשה זה בכוונה גדולה לשם שמים דאף על פי שבכל לסטיותו היה רק מכלה קוצים וכמו שכתבתי מכל מקום היה ירא לנפשו שהרי אברהם אבינו ע"ה שהרג אוכלוסי אומות העולם היה מתפחד עד שהבטיחו ה' יתברך אל תירא דכולם קוצים כסוחים וכמו שאמרו בבראשית רבה (מ"ד, ד), וכן בר' אליעזר בן ר' שמעון (בבא מציעא שם פ"ג ע"ב) אף אחר שאמר על עצמו ומה ספיקות שלכם וכו' אפילו הכי לא מיתבא דעתו וחזר לנסות ולברר וגם אחר כך אחר שקרא על עצמו אף בשרי ישכון לבטח חזר להסתפק בנפשיה וכמו שאמרו שם (פ"ד ריש ע"ב) ואפילו הכי לא סמך אדעתיה וקביל עליה יסורי, וגם ריש לקיש לא סמך אדעתיה ומצינו דמותר גם לאבד נפשו לתשובה ולא מיבעיא לעבירות חמורות במזיד שחייב עליהם מיתה בבית דין כיוקים איש צרורות (בראשית רבה ס"ה, כ"ב) אלא גם בעבירות קלות כהוא כובס (כתובות ק"ג ע"ב), ואף לפי דברי מהרי"ט בחידושי שם דעשה משום חילול שבת דבסקילה הרי היה שוגג בזה כיון דראה חמה זורחת, ובסמ"ק (סימן ג') מביא מר' יהודה חסיד שציוה לתלמידיו על שנשתמשו בשם לינצל מליסטים לחזור לילך בלא שם ולמסור נפשם ונהרגו עיין שם, ואם כן יש לומר דגם ריש לקיש עשה כן ובפרט בעוון רציחה דדין בית דין דדמו ישפך ואף על פי שלדעתו עשה מצוה לא בטח בלבו על זה, ובלאו הכי נמי מאחר דלא נידונו בסנהדרין לחייבם מיתה הרי הרגם שלא כדין דאפילו דין משבטלו סנהדרין אי אפשר להורגם, ואף דכולם קוצים הוי ככל עבירה לשמה דאף מצוה עביד מכל מקום צריך כפרה כמו שכתבתי לעיל:

28. חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף פג עמוד ב

אמר להם תפסוהו. והא דדאין בלא עדים והתראה ושלא בזמן סנהדרין, שאני הכא דשליחא דמלכא הוא ומדיני המלכות להרוג בלא עדים והתראה לייסר העולם כמו שראינו בדוד שהרג גר עמלקי ושלוחו של מלך כמותו, ומ"מ במקום שאין כח למלך לעשות כן מחוקי המלכות אף הממונה שלו אינו רשאי ואם אמר לו המלך לעשות כן יהרג ואל יעבור.

29. שיעורי ר' דוד בבא מציעא דף פג עמוד ב

קכח) מלך ישראל יכול להרוג רוצח מפני הוראת שעה, ומלך עכו"ם רק בד"מ והנה הרמב"ם (פ"ג מהל' מלכים ה"י) כתב, כל ההורגין נפשות שלא בראייה ברורה או בלא התראה, אפי' בעד אחד, או שונא שהרג בשגגה, יש למלך רשות להרוג אותם, ולתקן העולם, כפי מה שהשעה צריכה. ובאו"ש שם כתב, דהיינו כמו דלסנהדרין בזמן הבית היה רשות להרוג ולענוש מפני הוראת שעה לעשות סיג לתורה, כמו כן למלכי בית דוד יש רשות לתקן העולם. אך כתב דזהו רק לרוצח, אבל בענינים שבין אדם לחבירו, כמו עריות וכיוצ"ב, דאינו נוגע לתיקון המדינה, זה אינו שייך למלך, רק לסנהדרין. אך אח"כ הביא דמגמ' הכא מוכח, דאף לגנבים היה רשות להורגן מדין המלכות לתיקון העולם, ע"ש. אכן צ"ע דהא כתבנו לעיל (ס"ק הקודם) דהכא מיירי על מלך עכו"ם, אבל הרמב"ם הא מיירי על מלך ישראל, והרי בהל' נזקי ממון, גבי מלך עכו"ם, איתא רק לענין ד"מ מחמת דינא דמלכותא דינא, [ואיך הוכיח משם דה"ה לגבי מלך ישראל, דיכול להרוג הוי אף על גנבים], [וע"ע שיעורי סנהדרין (דף כז א) מש"כ בזה].